

LIITE 1

Rakennettu kulttuuriympäristö, kohderaportti

Osa 1/2: Maakunnallisesti arvokkaat kohteet

kohteen nimi: **Honkaranta**
kunta: Vaala
kiinteistötunnus: 785-401-13-112
kylä/k.osa: Jaalanka
tyyppi: vapaa-aika ja matkailu
ajoitus: 1918-1944
ajoitusselite: 1900-luvun alkupuoli
arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Hirsirakenteinen huvila 1900-luvun alkupuolelta, piharakennus ja lato.

arviointi:

MRKY2015: R

lähteet:

Siipola Pirjo, 2002. Vaalan kulttuuriympäristöohjelma. Alueelliset ympäristöjulkaisut 205. Kainuun ympäristökeskus.

kohteen nimi: **Kankarin entinen kansakoulu**

kunta: Vaala

kiinteistötunnus: 785-401-55-2

kylä/k.osa: Jaalanka

tyyppi: opetus ja koulutus

ajoitus: 1918-1944

ajoitusselite: 1936

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Maisemallisesti tärkeällä paikalla valtatie varrella sijaitseva, 1936 valmistunut kaksikerroksinen kansakoulu, jossa on jugendin ja 1920-luvun klassismin piirteitä. Koulun rakensi veneheittolaisen Heikki Leinosen kirvesmiesryhmä arkkitehti Toivo Salervon mallipiirustus nro 3A:n mukaan.

Kankarin kansakoulu ulkoasua leimaavat klassishenkiset yksityiskohdat kuten esimerkiksi peiterimoitettu pystylauditus ja julkisivuja jäsenöivät pilasterit. Sisääntulosivulla on kaksi sorvattujen pilarien kannattamaa avokuistia. Pihapiirissä on lisäksi 1947 valmistunut piharakennus ja sauna.

historia:

Koulurakennus on peruskorjattu vuonna 1990, mutta koulutyö loppui jo vuonna 1997. Koulurakennuksessa toimii nykyään Taidetalo.

arviointi:

MRKY2015: R,M,I

lähteet:

Helo Maria, Komulainen Minna ja Lyytikäinen Lasse, 2013. Katajainen kansa - Kainuun kulttuuriympäristöohjelma. 1. painos. Kainuun Etu Oy, Kainuun ELY-keskus, Elias Lönnrot-seura ry.

Mäkelä Simo (toim.), 2000. Vaala - Oulujärven pitäjä. Encyclopedia Vaalaensis -pitäjätietosanakirja. Vaalan kunta.

Siipola Pirjo, 2002. Vaalan kulttuuriympäristöohjelma. Alueelliset ympäristöjulkaisut 205. Kainuun ympäristökeskus.

kohteen nimi: **Nahkasalmi ja Tuomaala**

kunta: Vaala

kiinteistötunnus: 785-401-27-7, 27-8

kylä/k.osa: Jaalanka

tyyppi: maa- ja metsätalous

ajoitus: 1864-1917

ajoitusselite: Nahkasalmen päärakennuksen pirtti 1898 ja kamarit 1900-luvun alku, Tuomaalan 1860-luku

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Nahkasalmen ja Tuomaalan yhteinen talonpoikainen pihapiiri. Rakennusryhmän viehätys perustuu rakennuskannan monilukuisuuteen ja alkuperäisyyteen

Nahkasalmen vanhan päärakennuksen pirtti on vuodelta 1898 ja kamarit 1900-luvun alusta. Piikojen aitta on 1800-luvun puolivälistä. Kivinavetta on rakennettu 1914, jauho- ja isoaitta 1920-luvulla, lautarakenteinen suuri elosuoja vuonna 1933 ja maakellari 1940-luvulla. Suuressa kivinavetassa on jäljellä harvinaisen hyvin säilynyt 1920-luvun sisustus. Nahkasalmen rakennukset ovat säilyttäneet hyvin alkuperäisasunsa.

Tuomaalan asuinrakennus periytyy 1860-luvulta ja siinä on multapenkkiperustus. Heinälato on 1850-luvulta ja savusauna 1880-luvulta. Ruoka- ja säilytysaitta ja paja ovat valmistuneet 1905. Kokonaisuuteen kuuluvat lisäksi riihi ja lato sekä rannassa Nahkasalmen jyvääitan laareista tehty sauna ja ennen muualla piha-aittana ollut verkkovaja.

historia:

Nahkasalmi on ollut alunperin vuonna 1814 perustettu kruununmetsätorppa, jonka asukkaat lunastivat itsenäisiksi tilaksi vuonna 1936. Tällöin tila myös jaettiin Nahkasalmen ja Tuomaalan tiloihin. Myös pihapiirin rakennukset ositettiin, jopa navettarakennus jaettiin kahteen osaan.

Vaalan rautatiesillan kivet ovat peräisin Nahkasalmen tilalta. Navetan kivijalka on rakennettu sillanrakennukseen kelpaamattomista kivistä.

Kruununtorpan ensimmäinen isäntä oli Juho Forsström, joka oli Myllyrannan ruukin hamariseppä. Nahkasalmen talo ja sen edessä oleva salmi on ollut tervansoutajien levähdys- ja suojapaikka. Tervaveneitä varten oli salmeen tehty kivilaiturikin. Nahkasalmen isäntinä on ollut myös Oulujärvellä liikennöineen Salo-laivan kapteeni Vilho Pirinen. Salo-laivan kello on Nahkasalmen päärakennuksen vellikellona. Talon lähistöllä on tervahauta.

arviointi:

MRKY2015: R,M,S

lähteet:

Siipola Pirjo, 2002. Vaalan kulttuuriympäristöohjelma. Alueelliset ympäristöjulkaisut 205. Kainuun ympäristökeskus.

kohteen nimi: **Väättäjä tuulimylly**

kunta: Vaala

kiinteistötunnus: 785-401-13-115

kylä/k.osa: Jaalanka

tyyppi: maa- ja metsätalous

ajoitus: 1864-1917

ajoitusselite: rakennettu 1866

arvottaminen: maakunnallisesti arvokas

kuvaus:

Vaalan parhaiten säilynyt tuulimylly, joka on alunperin rakennettu Oterman Kekkolassa 1866. Myllyn koneisto, kivet, tuutti ja muu sisustus ovat alkuperäiset. Nykyisellä paikalla on aikaisemmin ollut Väättäjä tilan tuulimylly, joka purettiin 1941.

historia:

Tuulimylly siirrettiin 1975 Karppisen kesämökkikontille Juurikkaniemeen ja tuulimyllyn keskitukki, osa takaseinää, siivet sekä katto uusittiin. 2000-luvulla Väättäjä sukuseura siirsi tuulimyllyn nykyiselle paikalle ja korjasi sen.

arviointi:

MRKY2015: R,M

lähteet:

Siipola Pirjo, 2002. Vaalan kulttuuriympäristöohjelma. Alueelliset ympäristöjulkaisut 205. Kainuun ympäristökeskus.

Osa 2/2: Paikalliset kohteet

laaja kohderaportti Pohjois-Pohjanmaan liitto

**VAALA
JAALANKA
ANTTILA**

Nukkuma-aitta (Kuva: Kirsti Reskalenko 2016)

Vanha asuinrakennus ja navetta (Kuva: Kirsti Reskalenko 2016)

kunta: Vaala
kylä: Jaalanka
kiinteistötunnus: 785-401-60-4
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1864-1917
ajoitusselite: Nukkuma-aitta 1850-luku, vanha asuinrakennus 1900-luvun alku, luhti 1920-luku
arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

Kankarinlahden rannalla luonnonkauniilla paikalla sijaitseva pihapiiri, jonka vanha asuinrakennus on 1900-luvun alusta, osin purettu luhti 1920-luvulta, nukkuma-aitta 1850-luvulta ja sauna 1930-luvulta.

Pihapiirissä on lisäksi 1973 valmistunut asuinrakennus, 1952 valmistunut navetta ja 1980-luvun sauna.

historia:

Anttila on ollut periytyvä kruununtorppa, joka on erotettu itsenäiseksi tilaksi vuonna 1918.

lähteet:

Siipola Pirjo, 2002. Vaalan kulttuuriympäristöohjelma. Alueelliset ympäristöjulkaisut 205. Kainuun ympäristökeskus.

KIOSKI 2.0 -sovellus www.kulttuuriymparisto.fi -sovellusvuokrauspalvelu

laaja kohderaportti

Pohjois-Pohjanmaan liitto

VAALA JAALANKA ERKKILÄ

(Kuva: Kirsti Reskalenko 2016)

kunta: Vaala
kylä: Jaalanka
kiinteistötunnus: 785-401-61-7
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1918-1944
arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

1900-luvun alun pieni pihapiiri.

laaja kohderaportti

Pohjois-Pohjanmaan liitto

VAALA

JAALANKA

KANGASOJA

Kangasojan talo näkyvällä paikalla Kajaanintien varrella (Kuva: Kirsti Reskalenko 2016)

Kangasojan pihaa (Kuva: Kirsti Reskalenko 2016)

kunta: Vaala
kylä: Jaalanka
kiinteistötunnus: 785-401-18-0
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1918-1944
ajoitusselite: 1926
arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

Maisemallisesti keskeisellä paikalla Kajaanintien varrella sijaitseva 1920-luvun pihapiiri, jossa on asuinrakennuksen lisäksi 1900-luvun alusta periytyvä riihi, 1920-luvun alun tallivarastolatorakennus, hirsirakenteinen lato, uudempi navettarakennus ja pihasauna.

Tilan päärakennus on paikallisesti edustava ja maisemallisesti merkittävä. Pirtissä on alkuperäinen leivinuuni.

historia:

Päärakennuksen rakensi Kemi-yhtiön työjohtaja Erkki Kangas vuosina 1924-26. Talossa majoitettiin rautatieläisiä radan rakentamisen aikoihin 1925-27. Talon eteläpäässä on toiminut kauppa 1920-luvulla, joka siirtyi myöhemmin tien toiselle puolelle omaan rakennukseen. Kauppa purettiin 1990-luvulla.

lähteet:

Siipola Pirjo, 2002. Vaalan kulttuuriympäristöohjelma. Alueelliset ympäristöjulkaisut 205. Kainuun ympäristökeskus.

KIOSKI 2.0 -sovellus www.kulttuuriymparisto.fi -sovellusvuokrauspalvelu

laaja kohderaportti

Pohjois-Pohjanmaan liitto

VAALA

JAALANKA

KANKARIN ASEMA

(Kuva: Kirsti Reskalenko 2016)

kunta: Vaala
kylä: Jaalanka
kiinteistötunnus: 785-401-106
tyyppi: liikenne
ajoitus: 1918-1944
ajoitusselite: 1927
arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

Thure Hellströmin laatimien tyyppipiirustusten mukaisesti rakennettu asemarakennus vuodelta 1927. Rakennus on tyypillinen selkeä rautatierakennus, jossa on jämäkkä hirsirunko ja porakiviperustus. Pihapiiriin kuuluvat lisäksi talousrakennus, pihasauna ja tiilistä muurattu maakellari.

historia:

Kankarin seisake oli rautatieliikennepaikka Kankarin kylässä Vaalan kunnassa Kainuussa rataosalla Oulu–Kontiomäki. Liikennepaikka sijaitsi Vaalan ja Kivesjärven asemien välisellä rataosuudella, noin kahdeksan kilometrin päässä Vaalan asemalta itään. Liikennepaikka lakkautettiin lättähattuliikenteen päättyessä 1980-luvulla.

lähteet:

Siipola Pirjo, 2002. Vaalan kulttuuriympäristöohjelma. Alueelliset ympäristöjulkaisut 205. Kainuun ympäristökeskus.

KIOSKI 2.0 -sovellus www.kulttuuriymparisto.fi -sovellusvuokrauspalvelu

laaja kohderaportti

Pohjois-Pohjanmaan liitto

VAALA JAALANKA KESÄLÄ

(Kuva: Kirsti Reskalenko 2016)

Kesälän aittoja (Kuva: Kirsti Reskalenko 2016)

kunta: Vaala
kylä: Jaalanka
kiinteistötunnus: 785-401-64-8
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1864-1917
arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

Väätäjäniementien varressa sijaitseva pihapiiri, jossa on 1900-luvun alusta periytyvä päärakennus ja

kolme vanhempaa pikkuaittaa sekä savusauna.

lähteet:

Siipola Pirjo, 2002. Vaalan kulttuuriympäristöohjelma. Alueelliset ympäristöjulkaisut 205. Kainuun ympäristökeskus.

KIOSKI 2.0 -sovellus www.kulttuuriymparisto.fi -sovellusvuokrauspalvelu

laaja kohderaportti

Pohjois-Pohjanmaan liitto

VAALA
JAALANKA
KOIVURANTA

(Kuva: Kirsti Reskalenko 2016)

kunta: Vaala
kylä: Jaalanka
kiinteistötunnus: 785-401-13-35
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1918-1944
ajoitusselite: 1932
arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

Maisemallisesti hienolla paikalla loivalla kumpareella sijaitseva pihapiiri, jonka vanha asuinrakennus on vuodelta 1932.

historia:

Väätäjänniemi on vanha asuinpaikka. Koivuranta on erotettu Väätäjän tilasta 1930-luvulla. Väätäjänniemi ja vieressä sijaitseva Neulaniemi ovat kuuluneet alkuperäisen Väätäjän kantatilan maihin. Sittenmin kantatila on lohkottu useammaksi tilaksi.

Rantojen perinteinen laidunnus on jatkunut Väätäjänniemellä yhtäjaksoisesti vuosikymmeniä, mahdollisesti jopa vuosisatoja.

lähteet:

Siipola Pirjo, 2002. Vaalan kulttuuriympäristöohjelma. Alueelliset ympäristöjulkaisut 205. Kainuun ympäristökeskus.

KIOSKI 2.0 -sovellus www.kulttuuriymparisto.fi -sovellusvuokrauspalvelu

laaja kohderaportti

Pohjois-Pohjanmaan liitto

VAALA
JAALANKA
KONTIO

(Kuva: Kirsti Reskalenko 2016)

(Kuva: Kirsti Reskalenko 2016)

kunta: Vaala
kylä: Jaalanka
kiinteistötunnus: 785-401-57-2
tyyppi: maa- ja metsätalous
ajoitus: 1864-1917
ajoitussele: Asuinrakennus 1880-luku, vilja-aitta 1900-luvun alku
arvottaminen: paikallisesti arvokas

kuvaus:

Pihapiiri, jossa 1880-luvun harmaahirsinen asuinrakennus ja 1900-luvun alun vilja-aitta.

historia:

Tila on Kankarin vanhimpia.

arviointi:

MRKY2015: R,S

lähteet:

Siipola Pirjo, 2002. Vaalan kulttuuriympäristöohjelma. Alueelliset ympäristöjulkaisut 205. Kainuun ympäristökeskus.

KIOSKI 2.0 -sovellus www.kulttuuriymparisto.fi -sovellusvuokrauspalvelu